

Lelet egy legendás könyvtárból

Lakatos István (1927–2002) költő, műfordító, az Újhold folyóirat, majd négy évtizeddel később az Újhold Évkönyv egyik szerkesztője ismert és megszállott könyvgyűjtő volt. Könyvtáráról legendák és anekdoták keringenek. Halála, majd az őt néhány hónap múlva követő felesége halála után a könyvtár sajnálatos módon és nagyon gyorsan szétszóródott. Mivel Lakatos katalógust nem készített, tartalma mára már rekonstruálhatatlan. Nyomtalanul azonban mégsem tűnt el. Részben szemtanúk elbeszélései alapján lehet információkhoz jutni. Egybehangzóan állítják, hogy a könyvtár páratlanul gazdag és színvonalas volt. Különösen a klasszika-filológia tárgykörébe eső rész színvonalát dicsérik, ami a Vergiliust fordító Lakatos esetében éppen nem meglepő.

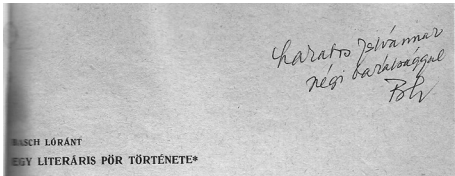
amikor börtönbe kerültem, küldött perköltségeimre 500 Ft-ot / L. J.

Az utalvány szelvénye Lakatos jegyzetével

Lakatos István könyvei antikváriumokba (sajnos használt-könyv-kereskedésekbe is) kerültek, meg könyvárveréseken bukkantak, bukkannak fel. Így kisebb-nagyobb részletekben gyűjtőkhöz vándorolnak. Ha a gyűjtők összefognának, a könyvtár jelentős részét adatolni lehetne.

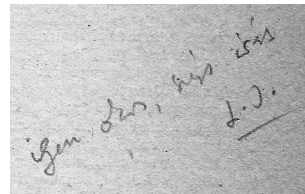
Lakatosnak kedves és hasznos szokása volt könyveibe helyenként jelöléseket, bejegyzéseket tenni, esetenként különböző kapcsolódó dokumentumokkal felszerelni (szaknyelven „grangerizálni”), amiért az utókor és a gyűjtő nem lehet neki eléggé hálás. Tette ezt Basch Lóránt neki dedikált tanulmányával is (*Adalék az Ady-Babits kérdéshez*, különlenyomat a *Studia Litteraria* 1964. évi kötetéből, Debrecen, 1964). Mellé-fűzte Basch két másik tanulmányát (*Egy literáris pör története az Irodalomtörténet* 1959. évi 3–4 számából, valamint *Mester és tanítvány*, Kortárs, 1966 február). *A literáris pör...* szintén dedikált, a végén Lakatos megjegyzése: „igen okos, szép írás / L. I.”. A kolligátumba befűz-

te még Basch Lóránt neki címzett gyász-jelentését, s beragasztott egy rövid nekrológot a Magyar Nemzet 1966. április 1-i számából, U. T. (véltetően Ungvári Tamás) tollából. A nekrológ mellé ragasztva található az igazi lelet, ami különlegessé, egyedivé teszi a kolligátumot. Egy pénzesutalvány szelvénye, Basch Lóránt írásával, 500 Ft-ról szól. Rajta jól olvasható postabélyegző, mely szerint Basch 1957. május 9-én adta fel. Alatta Lakatos István jegyzete: „amikor börtönbe / kerültem, küldött / perköltségeimre / 500 Ft-ot / L. I.”.

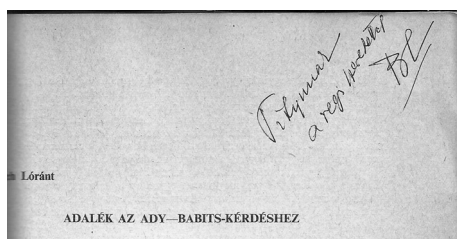

Az Egy literáris pör története dedikációja

Basch Lóránt (ügyvéd, 1885–1966) a Baumgarten-alapítvány kurátora, Babits Mihállyal, majd annak halála után Schöpflin Aladárral. Lakatos István az alapítvány egyik utolsó díjazottja volt 1949-ben. Kapcsolatuk innen könnyen eredeztethető, ám hogyan mélyült, mivé alakult, azt taglalni ezen írás tárgya nem lehet. A kolligátumban található két dedikáció szövege alapján azonban nem túlzás sejteni, hogy Basch a Baumgarten-díj után is figyelt Lakatosra, mi több, kapcsolatuk barátsággá mélyült. („Lakatos Istvánnak / régi barátság-
gal / BL” az *Egy literáris pör története* élén és „Pityunak / a régi szeretettel / BL” az *Adalék... előtt*. A „Pityu” megszólítás ebben a kolligátumban minden kétséget kizáróan Lakatos Istvánt jelöli). Az 1956-os tevékenysége

Lakatos István méltató szavai az *Egy literáris pör története* után

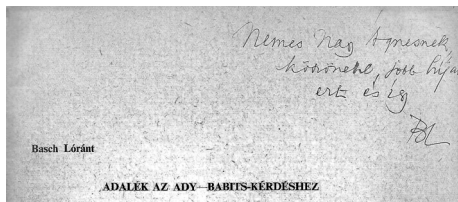

Az *Adalék...* Lakatos Istvánnak szóló dedikációja

miatt bebörtönzött Lakatos Istvánnak perköltségeire pénzt küldeni mindenképp több mint baráti gesztus. Nemes emberi helyállás nehéz időkben.

Basch már a Baumgarten-alapítványt megelőző időkben, tehát 1929 előtt is tevékenykedett Babits Mihály és a *Nyugat* szerkesztősége mellett. Irodalmi érdeklődése és műveltsége, jogi képzettsége, tájé-

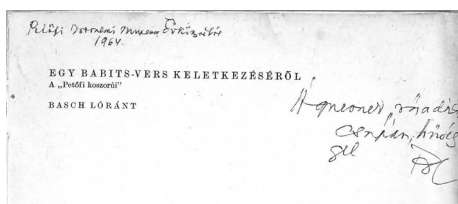
kozottsága folytán a *Nyugat* körének nélkülözhetetlen személyiségévé vált. A Baumgarten-alapítvány fennállásának húsz éve alatt végig annak jogi kurátora volt. Kass János így mutatja be őt: „a Baumgartner alapítvány kurátora, ügyvéd, műgyűjtő, Babits Mihály egykori jobbkeze”.¹ S természetesen tanúja a szerkesztők, különösen a jó barát Babits munkájának, küzdelmeinek, részese szakmai és személyes kapcsolataiknak. A Baumgarten-alapítvány felszámolása (1950) után tanúként írja visszaemlékezéseit, irodalomtörténeti jelentőségű tanulmányait. (Ez menti némiképp azon források tévedését, amelyek Basch Lórántot irodalomtörténészként említik). Közben kapcsolatba kerül a *Nyugat* megszűnése, majd a háború befejezése, pontosabban az Újhold idején jelentkező fiatalokkal. S nem csupán Lakatos Istvánnal. Házában „a földszinten albérlőként lakik az ifjú Fodor András és Domokos Mátyás, Lator László gyakori vendég náluk”.² Nemes Nagy Ágnesnek (aki szintén kapott Baumgarten-díjat, 1948-ban) is dedikálja az *Adalék az Ady-Babits kérdéshez* című tanulmányát. A dedikáció szövege: „Nemes Nagy Ágnesnek / köszönettel, jobb híján / ezt és így / BL”.

Az *Adalék...* Nemes Nagy Ágnesnek szóló dedikációja

¹ Kass János, *A kortárs levelei. Negyvenöt év*, Alföld, 1996/9, <http://epa.oszk.hu/00000/00002/00009/kass.html> [2012. 04. 14.]

² *I. m.*

A másik Nemes Nagy Ágnesnek szóló dedikáció

Nemes Nagy Ágnes is hozzáfűzött egy másik, szintén neki dedikált Basch Lóránt tanulmányt: *Egy Babits-vers keletkezéséről*, a Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyvéből, 1964. Itt a dedikáció szövege: „Ágnesnek »ráadásul« / csupán, hűség / gel / BL”. A cím fölött látható forrásmegjelölést szintén Basch Lóránt kézírásának vélem.

Fodor András, már az albérteti idők után, így számol be egy látogatásáról: „Délután Basch Lóránthoz vagyunk hivatalosak Domokos Matyiékkel. [...] beadta a *Csillag*-hoz a József Attila – Babits-viszonyról írt tanulmányát. (Olvastam, nem éppen rossz, bárha szemmel láthatóan elfogult Babits javára.)”³ Itt nyilván az *Egy literáris pör története* című tanulmányról van szó, ami eszerint már 1955-ben készen volt, de a *Csillag*ban nem, hanem majd csak 1959-ben az *Irodalomtörténet*ben jelenik meg. S mint fentebb láttuk, a tanulmányról Lakatos Istvánnak lényegesen jobb véleménye volt, mint Fodor Andrásnak. Fodornak abban igaza van, hogy az írás láthatóan elfogult Babits javára. Ám azt se felejtsük el, hogy az ellenkező irányban elfogult írásokkal, a Babitsot méltatlanul ért támadásokkal küzd benne.

Basch Lóránt hatalmas műveltségű, kifogástalan ízlésű, kiváló értékítéletű ember volt. Nem tudom megítélni, hogy fél évszázada megjelent tanulmányai mennyire kerültek be az akkori irodalmi köztudatba, mára azonban meglehetősen feledésbe merültek (sajnos Basch Lóránt személye is). Indokolt volna megfelelő újraközléssel feleleveníteni őket.

Lakatos István gondossága, a szelvény megőrzése, adatolása, pedig lehetővé teszi számunkra, hogy Basch Lórántról ezzel a szép vonással is gazdagabb, árnyaltabb képet alakítsunk ki.

³ FODOR András, *Ezer este Fülep Lajossal*, Bp., Magvető, 1986, 1955. 02. 04-i naplóbejegyzés.